

MONIKKOPERHEEN SOSIAALIOPAS 2011

Laatijat:

Alkuperäinen laatija sosiaalijohtaja Outi Markkanen. Oppaan laajennus ja päivitys Suomen Monikkoperheet ry:n toiminnanjohtaja Ulla Kumpula.

Päivitetty: 23.6.2011 / Ulla Kumpula

Monikkoperheen sosiaaliopas sisältää tietoa siitä, miten yhteiskunta tukee lapsiperheitä yleensä ja miten sosiaaliturvassa huomioidaan monikkoperhe. Opas ei ole kattava esitys kaikista Kelan ja kunnan myöntämistä etuuksista ja palveluista vaan mukaan on otettu lähinnä lapsen saamiseen liittyvät etuudet. Toisaalta mukaan on otettu elämän kriisitilanteiden varalta myös erilaisia yhteisöjen tarjoamia palveluja, jotka eivät välttämättä ole yleisesti kovin tunnettuja. Lukuisilla yhteisöillä on toimintaa lapsiperheiden hyväksi. Lisätietoa saat oman alueesi Kelan toimistosta, Internetistä osoitteesta www.kela.fi (myös etuuslaskureita), sosiaalitoimistosta tai neuvolasta. HUOM! **Tiedot ovat kesäkuun 2011 tasolla.**

1. KELAN ETUUDET; ODOTUS- JA VAUVA-AIKA

[1.1 Sairaspäiväraha](#)

[1.3 Äitiysavustus](#)

[1.4 Vanhempainraha](#)

[1.5 Isyysraha ja isäkuukausi](#)

2. KELAN ETUUDET; KUN LAPSI KASVAA

[2.1 Lapsilisä](#)

[2.2 Lasten kotihoidon tuki](#)

[2.3 Osittainen hoitoraha](#)

[2.4 Lasten yksityisen hoidon tuki](#)

3. KELAN ETUUDET; KUN LAPSI SAIRASTAA

[3.1 Sairaanhoidokustannusten korvaukset](#)

[3.2 Lapsen hoitotuki](#)

[3.3 Erityishoitoraha sairaan lapsen vanhemmille](#)

[3.4 Lapsen kuntoutus](#)

4. KELAN ETUUDET; MUUTOKSENHAKU

5. KUNNALLISET PALVELUT; KUN LAPSI SYNTYY

[5.1 Julkisen terveydenhuollon asiakasmaksukatto](#)

[5.2 Isyyden selvittäminen](#)

[5.3 Lapsiperheen kunnallinen kotipalvelu](#)

[5.4 Perhetyön palvelut](#)

[5.5 Toimeentulotuki ja taloudellinen neuvonta](#)

[5.6 Sosiaalinen luototus sekä talous- ja velkaneuvonta](#)

6. KUNNALLISET PALVELUT; KUN LAPSI KASVAA

[6.1 Kunnallinen päivähoido](#)

[6.2 Lasten aamu- ja iltapäivähoido](#)

[7. KUNNALLISET PALVELUT; KUN LAPSI SAIRASTAA](#)

[7.1 Lääkinnällinen kuntoutus](#)

[7.2 Kunnallinen omaishoidon tuki](#)

[7.3 Vammaispalvelut](#)

[8. KUNNALLISET PALVELUT; KUN APU EI RIITÄ](#)

[8.1 Asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet](#)

[8.2 Sosiaaliasiamies](#)

[8.3 Sosiaalipalvelumaksun muutos](#)

[9. ELÄMÄN SOLMUKOHDAT](#)

[9.1 Mistä apua perheen ja parisuhteen ongelmiin?](#)

[9.1.1 Sosiaalitoimisto](#)

[9.1.2 Perheneuvola](#)

[9.1.3 Mielenterveystoimisto](#)

[9.1.4 Päihdekliniikka](#)

[9.1.5 Perheasiain neuvottelukeskukset](#)

[9.1.6 Tuki- ja kriisikeskukset](#)

[9.1.7 Järjestöjen palvelut](#)

[9.2 Mistä apua lasten kasvatuksen ja kehityksen pulmiin?](#)

[9.2.1 Lastenneuvola](#)

[9.2.2 Koulu ja päiväkotii](#)

[9.2.3 Lastensuojelu](#)

[9.2.4 Perheneuvola](#)

[9.2.5 Järjestöt](#)

[9.3 Ero edessä – miten järjestetään lasten asiat](#)

[9.3.1 Puhu lapsen kanssa](#)

[9.3.2 Lapsen huolto](#)

[9.3.3 Asuminen](#)

[9.3.4 Tapaamisoikeus](#)

[9.3.5 Lapsen elatus](#)

[9.3.6 Järjestöt eroperheen tukena](#)

[10. YHTEISÖT PERHEEN TUKENA](#)

[10.1 Tietoa monikkoudesta ja vertaistukea](#)

[10.2 Hoitoapua kotiin](#)

[10.3 Apua taloudellisissa vaikeuksissa](#)

[10.4 Tuetut lomat](#)

[10.5 Auttavat puhelimet](#)

[11. MUUTA](#)

1. KELAN ETUUEDET; ODOTUS- JA VAUVA-AIKA

1.1 Sairaspäiväraha

Työssä olevan monikko-odottajan suositellaan jäävän pois töistä sairauslomalle jo raskausviikolla 26 siinäkin tapauksessa, että raskaus on sujunut ongelmitta. Työssä olevan odottajan sairausloman ajalta työnantaja on velvollinen työsopimuslain perusteella maksamaan palkkaa. Jos työsuhde on jatkunut vähintään kuukauden, työntekijällä on oikeus saada esteen ajalta täysi palkkansa sairastumispäivää seuranneen yhdeksännen arkipäivän loppuun, enintään kuitenkin siihen saakka kun hänen oikeutensa sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan alkaa. Yleisesti työehtosopimuksissa on kuitenkin sovittu tätä paremmista ehdoista. Työnantajan edustajalta saat tiedon työpaikassasi noudatettavan työehtosopimuksen sisällöstä sairausloman ajalta. Kelan sairaspäiväraha maksetaan yleensä hakijan verotetun vuosityötulon mukaan, joten vuoden. Vuonna 2011 alkava päiväraha lasketaan vuoden 2009 verotettujen työtulojen mukaan. Jos tulosi ovat kasvaneet tai vaihdelleet ja haet päivärahaa verotusta tuoreempien tulojen mukaan, liitä hakemukseen palkkatodistus työkyvyttömyyttä välittömästi edeltäviltä 6 kuukaudelta tai työnantajan antama ilmoitus maksamastaan palkasta.

1.2 Äitiyspäiväraha

Erityisäitiyspäivärahaa voit saada raskauden alusta saakka, jos työ aiheuttaa vaaran sikiölle tai raskaudelle eikä työnantaja voi järjestää sinulle muuta työtä.

Tavallisesti odottava äiti on oikeutettu äitiyspäivärahaan, kun raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää ja on asunut Suomessa, EU- tai ETA-maassa 180 päivää ennen laskettua aikaa. Äitiysraha maksetaan 105 arkipäivältä sekä lapsensa yksittäin saaville että monikkoperheille. Hakijan oikeus äitiysrahaan alkaa aikaisintaan 50 arkipäivää ja viimeistään 30 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Odottava äiti voi valita itse, milloin hän aloittaa tänä aikana äitiysrahakauden. Äitiysrahaa maksetaan korotettuna 56 ensimmäisen arkipäivän (n.9 vk) ajalta.

Lapsen syntyessä ennen äitiyspäivärahakauden alkua aletaan äitiyspäivärahaa maksaa seuraavasta arkipäivästä alkaen. Keskoslapsen vanhempainrahakautta pidennetään niin monella arkipäivällä kuin äitiysraha aikaistui.

1.3 Äitiysavustus

Äitiysavustukseen on oikeus Suomessa asuvalla odottavalla äidillä, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää ja joka on käynyt neuvolassa tai lääkärissä terveystarkastuksessa ennen 4. raskauskuukauden päättymistä. Äitiysavustus maksetaan korotettuna monikkoperheille, joihin syntyy tai jotka adoptoivat samanaikaisesti useampia lapsia. Ensimmäisestä lapsesta saa äitiyspakkauksen tai 140 euroa, toisesta tämä kaksinkertaisena ja kolmannesta kolminkertaisena. Kaksosista äitiysavustus on näin ollen yhteensä 420 euroa tai kolme äitiyspakkausta, kolmosista 840 euroa tai kuusi äitiyspakkausta. Perhe voi valita haluamansa yhdistelmän pakkauksia ja raha-avustuksia.

1.4 Vanhempainraha

Vanhempainraha alkaa heti äitiysrahakauden jatkoksi. Yhden lapsen syntymän perusteella maksetaan vanhempainrahaa 158 arkipäivältä. Jos lapsia on syntynyt yhtä aikaa useampia, maksetaan jokaisesta seuraavasta 60 arkipäivää lisää (kaksosista 60 arkipäivää, kolmosista 120 arkipäivää). HUOM. ISÄT! Tämä pidennysjakso on mahdollista käyttää osittain tai kokonaan äitiys- tai vanhempainrahakauden aikana tai heti sen jälkeen. Näin monikkoperheen isä ja äiti voivat olla yhtä aikaa hoitamassa vauvoja.

Vanhempainraha maksetaan korotettuna 30 ensimmäisen arkipäivän (n.5vk) ajalta. Jos molemmat vanhemmat käyttävät vanhempainvapaata ja hakevat vanhempainrahaa saavat kumpikin korotetun päivärahana enintään 30 ensimmäiseltä arkipäivältä.

Mikäli vanhemmalle maksetaan äitiyspäiväraha ja/tai vanhempainraha minimimääräisenä (22,13 euroa/pv), etuuden taso monikkopidennyksen aikana saattaa olla pienempi kuin olisi laskennallinen lasten kotihoidon tuki, varsinkin mikäli kunnassasi on käytössä kuntalisä. (ks. myös kohta 2.2). Vanhempainrahan monikkopidennystä ei voi kuitenkaan jättää käyttämättä. Hyvä vaihtoehto onkin käyttää pidennys jo olemalla yhtä aikaa kotona hoitamassa lapsia.

Osa-aikatyötä tekevilla pienen lapsen vanhemmilla on oikeus osittaiseen vanhempainrahaan.

1.5 Isyysraha ja isäkuukausi

maksetaan isälle vain yhdestä kerralla syntyvästä lapsesta. Isä voi lapsen syntymän jälkeen pitää isyysvapaata 1–18 arkipäivää ja hoitaa lasta kotona äidin kanssa samaan aikaan. Voit pitää isyysvapaan milloin tahansa äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana sen jälkeen, kun lapsi on syntynyt. Vapaan voit jakaa enintään 4 jaksoon. Kun isä käyttää vanhempainrahakaudesta vähintään 12 viimeistä arkipäivää, hän saa 1–24 ylimääräistä arkipäivää vapaata. Tätä vapaata kutsutaan isäkuukaudeksi. Isäkuukausi voi olla siis 13-36 arkipäivää, ja vapaa on pidettävä yhdenjaksoisesti.

Voit pitää isäkuukauden vanhempainrahan jatkoksi tai siirtää sen pidettäväksi noin puolen vuoden sisällä (180 kalenteripäivää) vanhempainrahan loppumisesta. Isäkuukauden tuki on haettava viimeistään 2 kuukautta ennen isäkuukauden aloittamista. Muista myös ilmoittaa isäkuukauden pitämisestä työnantajillesi vähintään 2 kuukautta ennen sen aloittamista.

Perhe ilmoittaa Kelaan vanhempainrahan 12 viimeisen päivän siirtämisestä osaksi myöhemmin pidettävää isäkuukautta kaksi kuukautta ennen kuin vanhempainrahakausi muutoin päättyisi. Tällöin vanhempainrahan maksu keskeytetään, ja kautta jää käytettäväksi isäkuukaudelle. Jos siirret isäkuukautta, toisen vanhemmista tulee hoitaa lasta kotona ennen isäkuukautta. Lapsi ei siis voi olla vanhempainrahan ja isäkuukauden välissä hoidossa kodin ulkopuolella. Kotihoidon ajalta vanhempi voi saada Kelasta kotihoidon tukea, jos isäkuukauden alkuun on vähintään kuukausi.

Äidille ei makseta isäkuukauden ajalta vanhempainpäivärahaa. Äiti voi isäkuukauden ajaksi mennä esimerkiksi töihin tai käyttää palkallista vuosilomaansa. Perhe voi saada isäkuukauden aikana kotihoidon tukea, mutta koska kotihoidon tukeen vaikuttavat perheen tulot, isäkuukauden etuuksien takia sitä ei usein jää maksettavaksi.

Oikeus isäkuukauteen on, jos isälle on maksettu lapsen hoitoon osallistumisen perusteella vanhempainrahaa vähintään vanhempainrahakauden 12 viimeistä arkipäivää. Tämä koskee myös monikkoperheitä eli isäkuukaudesta ilmoitettaessa (jos siirretään pidettäväksi myöhemmin, ilmoitettava Kelalle vähintään kahta kuukautta ennen kuin vanhempainrahakausi muutoin päättyisi) ja sitä haettaessa pitää olla tiedossa miten nämä 60 lisäpäivää (eli vanhempainvapaan monikkopidennysjakso, ks. kohta 1.4) pidetään, koska isäkuukausi pitää sisällään nimenomaan nämä yllä mainitut 12 viimeistä vanhempainrahakausipäivää.

2. KELAN ETUUKSET; KUN LAPSI KASVAA

2.1 Lapsilisä

Lapsilisää saa Suomessa asuvasta lapsesta sen kuukauden loppuun, jolloin lapsi täyttää 17 vuotta. Etuus on veroton. Lapsilisä on porrastettu perheen lapsiluvun mukaan siten, että lapsilisä on

1. lapsesta 100,40 euroa/kk
2. lapsesta 110,94 euroa/kk
3. lapsesta 141,56 euroa/kk
4. lapsesta 162,15 euroa/kk
5. lapsesta ja sitä seuraavista 182,73 euroa/kk/lapsi

Yksinhuoltajakorotusta maksetaan jokaisesta lapsesta 46,79 euroa kuukaudessa. Monikkouden perusteella lapsilisään ei makseta erillistä lisää. Esim. ennestään lapsettomaan perheeseen maksetaan ensin syntyneestä kaksoslapsesta 1. lapsen lapsilisä (100,40 euroa/kk) ja toisena syntyneestä lapsesta 2. lapsen lapsilisä (110,94 euroa/kk).

2.2 Lasten kotihoidon tuki

Kun vanhempainrahakausi on päättynyt isä tai äiti voi jäädä hoitovapaalle alle 3-vuotiaan lapsen hoidon vuoksi ilman, että työsuhde katkeaa. Kotihoidontuen saamisen edellytyksenä on, että perheessä on alle 3-vuotias lapsi, joka ei ole kunnan järjestämässä päivähoitossa. Kotihoidontuen hoitorahaa maksetaan myös muista alle kouluikäisistä lapsista, joita hoidetaan samoin kotona.

Lasten kotihoidon tukeen kuuluu hoitoraha, joka maksetaan erikseen jokaisesta tukeen oikeuttavasta lapsesta. Täysimääräinen hoitoraha on 315,54 euroa/kk, joka kuitenkin maksetaan vain yhdestä alle 3-vuotiaasta. Alle 3-vuotiaasta sisaruksesta maksetaan alle 94,47 euroa/kk kustakin ja yli kolmevuotiaasta, mutta alle oppivelvollisuusikäisestä sisaruksesta 60,70 euroa/kk.

Kaksosista hoitoraha on siis 315,54 + 94,47 ja kolmosista 315,54 + 94,47 + 94,47 euroa. Tukeen kuuluva hoitolisä määräytyy perheen tulojen mukaan ja se maksetaan vain yhdestä lapsesta. Hoitolisä on enintään 168,86 euroa/kk. Jos perheeseen syntyy uusi

Monikkoperheen sosiaaliopas 2011

lapsi, kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää voidaan maksaa vanhempainpäivärahan maksuaikanakin perheen muista lapsista. Tuolloin hoitorahana maksetaan laskennallisen hoitorahan ja äitiys- ja vanhempainrahan erotus. Hoitolisässä vanhempainpäiväraha otetaan tulona huomioon.

Perhe voi valita kotihoidon tai yksityisen hoidon tuen lapsikohtaisesti. Tämä tarkoittaa, että perhe voi saada samanaikaisesti sekä kotihoidon että yksityisen hoidon tukea. Samasta lapsesta ei kuitenkaan voi saada samaan aikaan sekä kotihoidon että yksityisen hoidon tukea.

Osassa kuntia lasten kotihoidon tukeen voidaan kunnan omalla päätöksellä maksaa määräraikaisesti ns. kuntalisää. Mahdollisen kuntalisän maksamisen ehdot vaihtelevat kunnittain ja monikkolapset myös huomioidaan kuntalisää myönnettäessä joko kaikki tai vain yksi lapsista kunnasta riippuen.

Joissain kaupungeissa (ainakin Helsinki, Espoo, Vantaa) maksetaan vanhempainrahakauden monikkopidennyskaudelta (kaksosista pidennys 60 arkipäivää, kolmosista 120 päivää) erityinen monikkotuki, jonka saamisedot vaihtelevat.

Helsinki maksaa monikkotukea vain kotihoidon tuen ja vanhempainrahan välisen erotuksen. Helsingin monikkotuki on tulosidonnainen. Lisätietoja www.hel.fi/sosv

Espoossa monikkotuki on samansuuruinen kuin Espoo-lisä, 218,64 € / kk. Kaksosperheelle 437,28 € ja kolmosperheelle 874,56 €. Espoon monikkotuki ei ole tulosidonnainen. Lisätietoja www.espoo.fi (päivähoito ja esiopetus-> kotona hoitaminen -> monikkotuki)

Vantaalla monikkotukea maksetaan 215 € / kk. Lisätietoja www.vantaa.fi (sosiaali- ja terveyspalvelut -> sosiaalineuvonta ja etuudet -> lasten kotihoidon tuki -> monikkotuki)

2.3 Osittainen hoitoraha

Osittainen hoitovapaa eli oikeus lyhentää työaika palkatta koskee kaikkia vanhempia lapsen toisen kouluvuoden päättymiseen saakka. Osittaisen hoitovapaan toteuttamistavasta voidaan sopia vapaasti työnantajan ja työntekijän kesken. Lyhennys voi sijoittua molemmilla vanhemmilla samalle ajanjaksolle, mutta he eivät saa olla kotona yhtä aikaa. Vanhemmista toinen voi kuitenkin lyhentää työaikaansa aamusta ja toinen illasta tai vuoropäivin.

Osittaista hoitorahaa voi hakea ansionmenetyksen korvaukseksi kun keskimääräinen viikoittainen työaika on enintään 30 tuntia. Sitä maksetaan 90,36 euroa/kk alle 3-vuotiaiden, 1.-2.- luokkalaisten, oppivelvollisena esiopetukseen osallistuvien sekä pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin (3. luokkaan asti) kuuluvien lasten vanhemmille. Osittaisen hoitorahan voi saada, vaikka lapsi on kunnan järjestämässä päivähoitossa.

Osittaista hoitorahaa maksetaan kerralla vain yhdestä lapsesta, vaikka tuen saamisen ehdot täyttäviä lapsia olisi useampiakin. Myös yrittäjä voi hakea osittaista hoitorahaa.

2.4 Lasten yksityisen hoidon tuki

Lasten yksityisen hoidon tukea voi hakea perhe, jolla on alle kouluikäinen lapsi, joka ei ole kunnan järjestämässä päivähoitossa. Tukea maksetaan myös perheen muista alle kouluikäisistä lapsista, jotka hoidetaan samalla tavalla. Pidennetyt oppivelvollisuuden

piiriin kuuluvista lapsista myönnetään yksityisen hoidon tukea sen vuoden heinäkuun loppuun, jolloin lapsi täyttää 7 vuotta.

Yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kustakin lapsesta 160,64 euroa/kk. Lisäksi hoitolisää maksetaan erikseen jokaisesta yksityisen hoidon tukeen oikeuttavasta lapsesta enintään 135,09 euroa /kk/lapsi. Hoitolisä määräytyy perheen bruttotulojen mukaan. Jos perheen bruttotulot ylittävät täyden hoitolisän tuloajan, perheen tulojen ja täyden hoitolisän tuloajan erotuksesta vähennetään perhekoon mukainen vähennysprosentti. Jos lapsi on pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä tai lapsi on kunnan järjestämässä osapäiväisessä esiopetuksessa tai aloittaa koulun 6-vuotiaana, hoitorahaa maksetaan 59,11 euroa/kk. Lisätietoa www.kela.fi.

Tuki maksetaan suoraan hoidon tuottajalle, jolle tuki on veronalaista tuloa. Hoitaja ei voi olla saman perheen jäsen. Työsuhteessa olevaan hoitajaan nähden on työnantajavelvollisuuksia eli on maksettava palkka hoitajalle, sotu ja palkan veronpidätys verovirastolle, tel-maksu työeläkekassaan sekä tapaturmavakuutus vakuutusyhtiölle. Kotitalousvähennystä ei saa samaan työhön, johon on jo myönnetty yksityisen hoidon tai lasten kotihoidon tukea. Selvitä myös mahdollinen kaupunkilisa hoitajan palkkaamiseen.

3. KELAN ETUUDET; KUN LAPSI SAIRASTAA

Seuraavassa on esitelty lyhyesti sairaanhoidon ja lääkityksen korvauksia sekä hoitotukia. Kattavammin saat tietoa Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille-verkkojulkaisusta Internet-sivulta <http://www.sosiaaliturvaopas.fi/>.

3.1 Sairaanhoitokustannusten korvaukset

Jos lapsi sairastuu ja häntä hoidetaan lääkärin yksityisvastaanotolla Kela korvaa osan lääkärinpalkkiosta, tutkimuksista ja hoidoista. Apteekista ostettaviin lääkärin määräämiin lääkkeisiin saa joko peruskorvauksen (42 % lääkkeen hinnasta), alemman erityiskorvauksen (72 %) tai lisäkorvauksen (100 %, omavastuu 3 e/lääke). Kun lääkärin määräämien, vahvistetun hinnan mukaisten lääkkeiden yhteismäärä ylittää 675,39 euroa korvataan 100 % lääkekohtaisen 1,50 euron omavastuun ylittävältä osalta.

Myös hoidosta johtuviin matkakustannuksiin ja yöpymiskustannuksiin voi saada korvausta. Matkakustannusten omavastuu on 9,25 euroa / suunta ja 157,25 euroa kalenterivuodessa. Tarvittaessa korvataan myös saattajan matkat. Kuntoutuksen vuoksi tarvittavat matkat lasketaan mukaan sairausmatkoihin. Oman auton kilometrikorvaus on 0,20 euroa per km. Jos joudut yöpymään matkallasi tutkimuksen, hoidon tai liikenneolosuhteiden vuoksi, voit saada Kelasta yöpymisrahaa. Yöpymisrahaa maksetaan kustannusten määrä, mutta kuitenkin enintään 20,18 euroa vuorokaudessa. Kun haet korvausta yöpymiskustannuksista, esitä niiden maksamisesta kuitti.

Sairaalan hoitopäivämaksuja Kela ei korvaa, mutta alle 18-vuotiaan osalta sairaalamaksuja peritään enintään 7 vuorokaudelta kalenterivuodessa. *Ks. myös Kunnalliset palvelut: julkisen terveydenhuollon asiakasmaksukatto.*

Lääkekorvaukset

Monikkoperheen sosiaaliopas 2011

Lääkkeiden viitehintajärjestelmään kuuluvat useimmat vaihtokelpoiset lääkevalmisteet. Samaan ryhmään kuuluvilla lääkevalmisteilla on sama viitehinta, joka lasketaan ryhmän edullisimman valmisteen myyntihinnasta. Löydät viitehinnat ja vaihtokelpoiset valmisteet hintoineen [luettelosta ajalle 1.1.2011-31.3.2011 \(pdf\)](#). Apteekissa voit vaihtaa lääkärin määräämän lääkkeen edullisempaan vaihtokelpoiseen lääkevalmisteeseen, mikäli lääkärisi ei ole kieltänyt vaihtoa reseptiin tekemällään merkinnällä. Vaihtaessasi lääkärin määräämän lääkevalmisteen apteekissa edullisempaan lääkkeeseen, säästät lääkekustannuksissasi. Jos et halua vaihtaa lääkettäsi ja lääkkeesi hinta on viitehintaa korkeampi, saat korvauksen enintään viitehinnasta. Maksettavaksesi tulee lisäksi viitehinnan ylittävä osuus. Viitehinnan ylittävä osuus ei kerrytä lääkekustannustesi vuotuista omavastuusuutta.

3.2 Vammaistuki (aiemmin Lapsen hoitotuki)

Alle 16-vuotiaan, sairaan lapsen hoidon tukemiseksi Kela maksaa vammaistukea, jos lapsen sairaus ja sen hoito aiheuttaa perheelle taloudellista tai muuta raskautta ja tilanne kestää yli 6 kk. Vammaistuki on porrastettu kolmeen ryhmään sairauden vaikeuden ja vaativuuden mukaan: Perusvammaistuki on 85,93 euroa/kk, korotettu vammaistuki 200,51 euroa/kk, / ylin vammaistuki 388,80 euroa/kk. Vammaistuki on verotonta tuloa. Vammaistukihakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärin C-lausunto.

3.3 Erityishoitoraha sairaan lapsen vanhemmille (Erityishoitoraha alle 16-vuotiaalle)

Erityishoitoraha on tarkoitettu korvaamaan lyhytaikaista ja tilapäistä ansionmenetystä, joka aiheutuu alle 16-vuotiaan lapsensa osallistumisesta alle 16-vuotiaan lapsensa sairaudesta tai vammasta johtuvaan hoitoon tai kuntoutukseen. Sitä voi saada vanhempi, joka on estynyt tekemästä työtään eikä saa poissaolon ajalta palkkaa ja osallistuu lääkärin määräämänä lapsensa hoitoon/kuntoutukseen arkipäivänä vähintään 6 tunnin ajan. Erityishoitoraha lasketaan vanhemman tulojen mukaan ja vähimmäismäärä on 22,04 euroa päivässä.

Erityishoitoraha on verollista tuloa. Hakemukseen tulee liittää lääkärin D-todistus siitä, että lapsen hoitoon osallistuminen on ollut tarpeellista. Kuntoutus- tai sopeutumisvalmennuskurssille osallistunut liittää hakemukseen järjestäjältä saadun todistuksen. Erityishoitorahaa ei makseta samanaikaisesti mm. äitiys-, isyys-, vanhempain- eikä työttömyyspäivärahan kanssa. Lasten kotihoidon tuki ei estä sen maksamista.

3.4 Lapsen kuntoutus

Kelan järjestämään lääkinnälliseen kuntoutukseen on oikeutettu sellainen lapsi, joka saa Kelan korotettua tai erityishoitotukea tai vammaistuen korotettuna tai erityisvammaistukena. Lääkinnällistä kuntoutusta ovat muun muassa fysioterapia, puhe-, musiikki- ja ratsastusterapia, sopeutumisvalmennus ja kuntoutusjaksot sekä –kurssit. Kelan kuntoutusta ei järjestetä julkisessa laitoshoidossa olevalle.

4. KELAN ETUDET; MUUTOKSENHAKU

Sosiaaliturvapäätöksestä valittaminen on osa oikeusturvaamme. Valituksen tekemisellä voi varmistua, ettei päätöstä tehtäessä ole tapahtunut tulkintavirhettä. Toisaalta sillä voi osoittaa myös epäkohdan olemassaolon tietyssä väliinputoajatilanteessa. Jos hakija on tyytymätön etuusasiasta saamaansa päätökseen, hän voi hakea siihen muutosta 30 päivän kuluessa tiedoksisaannista.

5. KUNNALLISET PALVELUT; KUN LAPSI SYNTYY

5.1 Julkisen terveydenhuollon asiakasmaksukatto

Jos julkisen terveydenhuollon ja laitoshoidon maksut ylittävät kalenterivuodessa 633 euroa, ovat avohoidon palvelut tämän jälkeen loppuvuoden pääsääntöisesti maksuttomia lukuun ottamatta yli 18-vuotiaan lyhytaikaisen laitoshoidon maksua, joka on 15 euroa/vuorokausi. Alle 18-vuotiaiden lasten maksut otetaan huomioon huoltajan maksukatossa. Vapaakortin antaa se hoitopaikka (sairaala tai terveyskeskus), jossa todetaan maksukatton täyttyneen.

5.2 Isyyden selvittäminen

Avioliitossa syntyneen lapsen isäksi merkitään äidin aviopuoliso. Muissa tapauksissa isyys tulee selvittää ja vahvistaa, jotta lapsen ja isän välille muodostuu virallinen sukulaissuhde. Isyyden selvittämisen suorittaa lapsen kotikunnan lastenvalvoja, joka myös osaa opastaa asiaan mahdollisesti liittyvissä erityiskysymyksissä.

Lapsen rekisteriviranomainen lähettää automaattisesti ilmoituksen lastenvalvojalle avioliiton ulkopuolella syntyvästä lapsesta. Ilmoituksen perusteella lastenvalvoja ottaa yhteyttä äitiin/vanhempiin, sopii tapaamisajasta ja laatii paperit maistraatin henkikirjoittajan vahvistusta varten. Huomaa, että isyys tulee olla vahvistettuna jos lapsi halutaan kastaa isän nimelle.

5.3 Lapsiperheen kunnallinen kotipalvelu

Kunnallista kotipalvelua tulee sosiaalihuoltolain mukaan olla kunnassa tarjolla niihin tilanteisiin, joissa toimintakyky on alentunut ja apua tarvitaan arjesta suoriutumisessa. Monikkovauvojen hoito on vaativa tehtävä, johon kaikki saatavilla oleva apu on tarpeellista. Kotipalvelun saannissa on paikkakuntaakohtaisia eroja – joissakin kunnissa kaksosten vanhemmat ovat saaneet joustavasti apua ja joissakin avun saanti kolmoslastenkin hoitoon on ollut vaikeaa. Selvitä myös kunnan sosiaalityöntekijän kautta onko kunnassa perhetyöntekijän palvelua (Ks. 5.4 Perhetyön palvelut.)

Pyydä apua riittävän ajoissa ja kerro avoimesti elämäntilanteesi ja myös mahdollisesta uupumisestasi. Monikkoperheen arjen ongelmat eivät ole välttämättä tuttuja kotipalvelun ammattilaisille. Avuntarpeesta voit kertoa myös neuvolassa ja pyytää terveydenhoitajaa puoltamaan kotipalvelun saamista. Kunnallinen kotipalvelu on maksullista ja tulojen mukaan määräytyvää. (Katso myös: 8.3 Sosiaalipalvelumaksun muutos.)

5.4 Perhetyön palvelut

Monikkoperheen sosiaaliopas 2011

Lastensuojelulaki velvoittaa kuntaa järjestämään lasten vanhemmille tukea lasten kasvatuksessa. Ota yhteyttä sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijään, jonka vastuulla on perheiden tukeminen. Häneltä saat kuunteluapua, neuvontaa ja hän myös yleensä koordinoi muut auttamiskeinot ja niiden laajuuden. Monissa kunnissa on ns. perhetyöntekijöitä, jotka tekevät työtä perheen kotona kriisi/uupumistilanteessa. Perhetyöntekijän työ on osa kunnan ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä ja lastensuojelutyönä tehtynä se on perheelle maksutonta. (Katso myös:10.2. Hoitoapua kotiin.)

5.5 Toimeentulotuki ja taloudellinen neuvonta

Toimeentulotuki on viimesijainen perheen välttämätöntä toimeentuloa turvaava etuus. Toimeentulotukea voi hakea, jos perheen muut tulot eivät riitä tavanomaisten menojen kattamiseen tai muun etuuden viivästyminen aiheuttaa toimeentulotuen tarpeen. Toimeentulotukeen kuuluu perusosa, joka kattaa tavanomaiset ravinto-, vaatetus- yms. menoja sekä lisäosa, jossa huomioidaan esimerkiksi asumis- ja terveydenhuoltomenoja. Toimeentulotukea haetaan oman kunnan sosiaalitoimistosta. Työntekijältä saa myös taloudellista neuvontaa.

Monikkoperheelle saattaa kertyä suuret sairaalamaksut jo ennen lasten syntymää. Jos sairaalamaksuihin eivät tavanomaiset tulot riitä eikä julkisen terveydenhuollon asiakasmaksukattokaan auta riittävästi, kannattaa selvittää mahdollisuus toimeentulotukeen. Kunnassa on erillinen määräraha myös ns. ennaltaehkäisevään toimeentulotukeen. Sitä voidaan harkinnan mukaan myöntää mm. tilanteessa, jossa kertaluontoinen avustus ehkäisee toimeentulotuen tarvetta jatkossa.

5.6 Sosiaalinen luototus sekä talous- ja velkaneuvonta

Sosiaalinen luototus tarkoittaa kunnan myöntämää luotto henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa. Se on kunnille vapaaehtoinen tehtävä. Lisätietoa saa kunnan sosiaalitoimistosta. Velkaneuvontaan voit ottaa yhteyttä jos sinulla on ottamiesi velkojen kanssa maksuongelmia. Velkaneuvoja avustaa sinua velkaongelmasi ratkaisemisessa. Neuvoja pyrkii ensisijaisesti sovintoratkaisuun velkojen kanssa. (Katso myös: 10.3. Apua taloudellisissa vaikeuksissa.)

6. KUNNALLISET PALVELUT; KUN LAPSI KASVAA

6.1 Kunnallinen päivähoito

Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on äidin tai isän vanhempainrahakauden päätyttyä oikeus kunnan järjestämään kokopäiväiseen hoitoon. Vanhemmat voivat valita joko kunnan järjestämän päivähoitopaikan, hoitaa lasta kotona lasten kotihoidon tuella tai järjestää päivähoiton yksityisen hoidon tuen turvin.

Päivähoito järjestetään päiväkodissa tai perhepäivähoidossa ja joissain tapauksissa jopa perheen kodissa perheen niin halutessa. Päivähoitoa voi hakea ympäri vuoden, kuitenkin viimeistään 4 kuukautta ennen hoidon alkamista. Jos päivähoiton tarve ei ole ollut ennakoitavissa vanhemman työllistymisen tai opintojen alkamisen vuoksi, hoitopaikkaa pitää hakea 2 viikkoa ennen hoidon alkua. Ole yhteydessä päivähoiton järjestämisestä

vastaavaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta päivähoito voitaisiin järjestää toiveidesi mukaisesti. Hakulomakkeita saa kotikunnan/alueen päivähoitotoimistosta ja päiväkodeista.

Päivähoitomaksu määräytyy perheen koon ja tulojen mukaan prosenttiperusteisesti. Nuorimman päivähoitopalveluja käyttävän lapsen enimmäispäivähoitomaksu on 254 euroa/kk, ja häntä vanhemman sisaruksen osalta 229 euroa/kk, kolmannen ja sitä seuraavien päivähoitolasten maksu on 20 % nuorimman päivähoitopalveluja käyttävän lapsen kokopäivähoitomaksusta.

Osa-aikaisen ja kokoaikaisen päivähoidon lisäksi monissa kunnissa on tarjolla kaikille avointa leikkitoimintaa kerhoissa, leikkikentillä, perhepuistoissa ja avoimissa päiväkodeissa.

6.2 Lasten aamu- ja iltapäivähoito

Laki velvoittaa kunnan huolehtimaan siitä, että kunnassa on järjestetty lasten aamu- ja iltapäivähoitotoimintaa ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille sekä kaikkien vuosiluokkien erityisoppilaille arkipäivisin, yleensä klo 7-17 välisenä aikana. Kunnan ei tarvitse itse järjestää toimintaa, vaan se voi hankkia palvelut esim. järjestöltä tai yhteisöiltä.

7. KUNNALLISET PALVELUT; KUN LAPSI SAIRASTAA

7.1 Palvelut

Kunta voi tarjota sairaalle lapselle mm. apuväline- ja erikoissairaanhoidollisia palveluita, kuntoutusohjausta sekä vanhemmalle omaishoidontuen ja siihen liittyvät vapaat ja tuen. Kunta saattaa tarjota myös erilaista kodin- ja lastenhoitoapua ja muita erityisjärjestelyitä. Lapsen päivähoito voidaan myös myöntää kuntoutuksellisista syistä joko kokonaan tai osittain maksuttomaksi.

7.2 Kunnallinen omaishoidon tuki

Kotikuntasi sosiaalitoimi voi maksaa vaikeasti pitkäaikaissairasta tai vammaista lasta hoitavalle omaishoidon tukea. Kunta ja hoitaja tekevät keskenään sopimuksen, johon liittyy myös hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoidon tuki voi käsittää hoitopalkkion hoitajalle, kunnan järjestämiä palveluja ja hoitajalle järjestettävää vapaata. Omaishoidon tuki on harkinnanvaraista, hoidon vaativuuden mukaan porrastettua ja sen vähimmäismäärä on 353,62 euroa/kk. Tuki on veronalaista tuloa.

7.3 Vammaispalvelut

Kunta järjestää vammaisille henkilöille palveluja ja tukitoimia, joiden tavoitteena on edesauttaa heidän tasavertaista selviytymistään yhteiskunnassa. Vammainen lapsi ja hänen perheensä voi saada kuntoutusohjausta, kuljetus- ja tulkkipalvelua sekä henkilökohtaisen avustajan. Vammaiselle henkilölle voidaan korvata hänen vamman vuoksi tarvitsemiaan apuvälineitä ja asunnon muutostöitä, asumisessa tarvittavia välineitä ja laitteita sekä erityisiä vaatetus- ja ravitsemusmenoja, saada tukea vamman vaatimiin

välttämättömiin kodin muutostöihin ja auton käyttöä helpottavien laitteiden hankintaan. Kehitysvammaisille lapsille järjestetään tarvittaessa erityispalveluja.

Erityislapsiperhe saattaa olla oikeutettu saamaan myös Invaluvan (www.poliisi.fi), autoveron palautusta (lisätietoa www.tulli.fi) sekä ajoneuvoveron vapautuksen (lisätietoa esim. <http://www.invalidiliitto.fi>).

Lisätietoja näistä ja muista mahdollisesti teitä koskevista tukimuodoista saat kunnan tai sairaalan sosiaalityöntekijältä tai lapsenne kuntoutusohjaajalta. Lisätietoa löytyy kattavasti Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille-verkkojulkaisusta Internet-sivulta <http://www.sosiaaliturvaopas.fi/> sekä mm. sivustoilta www.verneri.net, www.kvtl.fi, www.leijonaemot.fi.

8. KUNNALLISET PALVELUT; KUN APU EI RIITÄ

8.1 Asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet

Sosiaalihuollon järjestämisvastuu on ensi sijassa kunnilla. Sosiaalihuollon asiakslaki ja hallintomenettelylaki määrittelevät tarkasti asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet. Hallintolaki velvoittaa työntekijän neuvomaan asiakasta ja tarvittaessa opastamaan oikealle viranomaiselle, asiakslaki velvoittaa työntekijää selvittämään ymmärrettävästi asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset sekä muut asian kannalta merkitykselliset seikat. Asiakirjat ovat salassa pidettäviä, mutta asiakkaalla on oikeus saada tietoa omista asiakirjoistaan. Asiakas on velvollinen antamaan ne tiedot, joita tarvitaan hänen sosiaalihuoltonsa järjestämiseen. Lisätietoa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>.

Vaikka asiakkaan etu on ensisijainen sosiaalihuoltoa järjestettäessä, viranomaisen järjestämän sosiaalihuollon osalta kunta päättää siitä, millä tavoin palveluja ja tukitoimia järjestetään. Asiakkaalle ei siten synny oikeutta saada palveluja ja tukitoimia juuri haluamallaan tavalla. Palveluja ja tukitoimia järjestettäessä viranomaisen on kuitenkin otettava huomioon asiakkaan oma mielipide ja hänen etunsa.

Sosiaalihuollon järjestämisen tulee perustua viranomaisen tekemään päätökseen tai yksityistä sosiaalihuoltoa järjestettäessä sosiaalihuollon toteuttajan ja asiakkaan väliseen kirjalliseen sopimukseen. Erityisesti kirjallisen päätöksen saaminen korostuu tilanteissa, jossa et ole saanut lainkaan tai kokonaan sitä palvelua tai etuutta jota olet hakenut. Päätöksessä tulee näkyä päätöksen perustelut. Pelkkä vetoaminen määrärahojen puuttumiseen ei ole hyväksyttävä peruste evätä palvelu tai etuus. Myös määrärahasidonnaisissa etuuksissa hakijalla on oikeus saada yksilöllinen arvio olosuhteistaan ja palvelun tai etuuden tarpeestaan. Kirjallisesta päätöksestä näet, miten päätöksestä on mahdollista valittaa.

Asiakas voi myös tehdä muistutuksen kohtelustaan sosiaalihuollon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Muistutuksesta annettuun vastaukseen ei voi erikseen hakea muutosta. Muistutuksen tekeminen ei estä asiakasta hakemasta muutosta siten kuin siitä erikseen säädetään. Se ei estä myöskään kantelun tekemistä sosiaalihuoltoa valvoville viranomaiselle.

8.2 Sosiaaliasiamies

Sosiaaliasiamiehen työhön kuuluu sosiaalihuollon palveluiden yleinen tiedottaminen ja neuvonta. Mikäli olet tyytymätön saamaasi palveluun tai kohteluun eikä yhteydenotto omaan työntekijään selvitä tilannetta, kuntasi sosiaaliasiamies voi selvittää asiaa ja avustaa tarvittaessa esim. muistutuksen tekemisessä. Hän voi apunasi selvittää, onko juuri sinun tapauksessasi toimittu lakien edellyttämällä tavalla.

8.3 Sosiaalipalvelumaksun muutos

Perheelle voidaan hakemuksesta myöntää alennus tai vapautus sosiaalipalvelun asiakasmaksusta elatusvelvollisuuden, toimeentuloedellytysten tai huollollisten näkökulmien perusteella. Sosiaalipalvelumaksumuutoksen voi siis saada myös kotipalvelumaksuun tai päivähoitomaksuun. Hakulomakkeita saa ainakin sosiaalitoimistosta.

Monikkoperheellä päivähoitomaksut ovat iso menoerä ja tämä tilanne säilyy koko päivähoiton käyttöajan. Jos haet kotipalvelu- tai päivähoitomaksuun muutosta selvitä hakemuksessasi taloudellisten tosiasioiden lisäksi myös monikkoperheen erityispiirteet: mitä tarkoittaa, kun hankitaan kerralla kaksin- tai kolminkertaisesti vaatteita, tarvikkeita ja välineitä. Suomen Monikkoperheet ry on laatinut yleisen lausunnon monikkoperheen talouteen vaikuttavista päätöksistä tekevien käyttöön, jonka voit halutessasi tulostaa järjestön Internet-sivuilta ja liittää hakemukseesi. http://www.suomenmonikkoperheet.fi/monikko2008/tiedostot/lausunto_eryistarpeista_26062009.pdf

Jos saat kielteisen päätöksen, on sinulla mahdollisuus hakea päätökseen muutosta sosiaalilautakunnasta ja edelleen hallinto-oikeudesta.

9. ELÄMÄN SOLMUKOHDAT

Kriisit ja vaikeudet kuuluvat elämään eivätkä säästä ketään. Kriisissä on mahdollisuus uuteen, mutta se ei lohduta vaikeuksiensa keskellä kamppailevaa yksittäistä ihmistä tai perhettä. Kun elämä tekee kipeää, on tärkeää että ei jää vaikeuksien keskelle yksin. Paras apu löytyy läheltä: puoliso, lähisukulaiset, ystävät, naapurit tai tuttavat osaavat monesti auttaa arjessa, jos antaa heille mahdollisuuden siihen. Joskus vaikeudet voivat olla niin suuria tai kipeitä, ettei niistä pysty kertomaan läheisille. Tai tuntuu siltä, että on aivan yksin. Näitä tilanteita varten ovat ammattiauttajat ja yhteisöjen tarjoama tuki ja apu. Ammattiauttajia sitoo vaitiolovelvollisuus: asioista ei kerrota muille ilman sinun lupaasi.

Kun vanhemmillä on vaikeaa, heijastuu se aina lapsiin. Myös lapsen omassa kehityksessä voi tulla vastaan pulmia, joiden ratkomiseen on hyvä hakea tukea. Lapsia ei voi säästää suruilta ja pettymyksiltä. Yksittäisen lapsen tapa reagoida vaikeuksiin riippuu lapsen iästä ja persoonallisuudesta. Tärkeää on hakea lapselle apua riittävän ajoissa. Jos olet huolissasi lapsesi asioista, on parempi lähteä selvittämään vähäpätöisiltäkin tuntuja seikkoja sen sijaan, että mietit niitä yksin.

Palvelujen järjestämistavoissa on paljon paikkakuntakohtaisia eroja. Alueesi lastenneuvola, päivähoito, sosiaalitoimisto tai terveyskeskus voi auttaa sinua eteenpäin. Yhteystiedot erityispalvelupisteisiin löydät myös puhelinluettelosta tai kunnan Internet-sivuilta. Palvelut ovat pääsääntöisesti maksuttomia. Erilaiset järjestöt ja yhteisöt tarjoavat myös apua ongelmatilanteissa.

9.1 Mistä apua perheen ja parisuhteen ongelmiin?

9.1.1 Sosiaalitoimisto

Sosiaalityöntekijät antavat neuvontaa ja ohjausta ja ovat perheen apuna ja tukena selvittämässä elämän ongelmia. Sosiaalitoimiston lisäksi sosiaalityöntekijöiden palveluja on tarjolla myös terveyskeskuksissa ja sairaaloissa niiden omille asiakkaille.

9.1.2 Perheneuvola

Perheneuvolat antavat asiantuntija-apua lasten asioiden lisäksi perhe- ja parisuhdeongelmissa. Työntekijät ovat perheneuvolatyöhön erikoistuneita psykologeja, sosiaalityöntekijöitä ja lääkäreitä.

9.1.3 Mielenterveystoimisto

Mielenterveystoimistot auttavat psyykkisissä ongelmissa. Pidempään jatkuva masennus, unihäiriöt, ahdistus tai elämän tuntuminen arvottomalta ovat esimerkkejä tilanteista, joihin on hyvä hakea asiantuntija-apua. Voit olla yhteydessä mielenterveystoimistoon myös silloin, kun olet huolissasi läheisesi tilanteesta. Mielenterveystoimistot järjestävät myös usein ryhmätoimintaa samanlaisista psyykkisistä vaikeuksista kärsiville.

9.1.4 Päihdekliniikka

A-klinit, päihdeklinit ja muut erityispäihdepalvelut tarjoavat asiantuntija-apua päihdeasioissa (alkoholi, lääkkeet ja huumeet) asiakkaille ja heidän omaisilleen. Hoitomuotoja on useita. Päihderiippuvuuden lisäksi voidaan hoitaa myös esimerkiksi peliriippuvuutta. Mikäli avohoito ei ole riittävää tai tarkoituksenmukaista, saat kuntasi sosiaalitoimistosta lisätietoja mahdollisesta laitostuntoutuksesta.

9.1.5 Perheasiain neuvottelukeskukset

Kirkon perheasiain neuvottelukeskukset ovat evankelisluterilaisen kirkon ylläpitämiä ja ne tarjoavat asiantuntija-apua erilaisissa parisuhteen, perheen tai henkilökohtaisen elämän ongelmissa. Asiakkaaksi voi hakeutua yksin, pariskuntana tai perheenä. Palvelut ovat maksuttomia ja asiakkaaksi voi hakeutua, vaikka et olisikaan evankelis-luterilaisen seurakunnan jäsen.

9.1.6 Tuki- ja kriisikeskukset

Ympäri vuorokauden palvelevia auttamisen yksiköitä on eri paikkakunnilla, pääasiallisesti kaupungeissa ja isommilla paikkakunnilla. Ne tarjoavat apua myös lähikuntien asukkaille, esim. *Mielenterveysseuran* Mobile- tukiasema. Lisätietoja: www.mielenterveysseura.fi. Myös Ensi- ja turvakoteja toimii useilla paikkakunnilla. Ensi- ja turvakoti tarjoaa apua ja asumismahdollisuuden, kun vauvojen kanssa ei muutoin selviä tai tarvitset paikan perheväkivaltatilanteissa. Asumiseen tarvitaan kotikunnan maksusitoumus. Ensi- ja turvakodit järjestävät myös erilaista ryhmätoimintaa kuten vauvojen unikouluja, vauva-ajan

alაკuloisuudesta kärsivien äitien Baby Blues–ryhmiä ja perhekuntoutusta. Lisää tietoa osoitteesta www.ensijaturvakotienliitto.fi.

9.1.7 Järjestöjen palvelut

Lukuisat yhteisöt ja järjestöt järjestävät parisuhteenhoitokursseja. Kysy lisää esimerkiksi seurakunnasta tai tutustu *Kataja-Parisuhdekeskus ry:n* Internet-sivuihin (<http://katajary.fi>). *Väestöliiton* Internet-sivuille (<http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde>) on kerätty asiaa parisuhteesta ja sen hoitamisesta. Sivuilta löytyy tietoa, joka auttaa parisuhteen vahvistamisessa. Voit kartoittaa omaa suhdettasi kumppaniisi ja miettiä keinoja suhteenne hyvinvoinnin edistämiseksi. Sivuilta löytyy myös avio- ja avoliittoon liittyvää lakitietoa.

Väestöliitto tarjoaa Internet-sivustollaan <http://www.vaestoliitto.fi> myös hakupalvelun, jonka avulla voi etsiä Suomessa tarjottavia kunnallisia, yksityisiä, kirkollisia ja järjestöjen tuottamia parisuhdeneuvonta- ja terapiapalveluja. Väestöliitolla on lisäksi valtakunnallinen parisuhdeasioiden neuvontapuhelin, valtakunnallinen neuvontapuhelin toimii palvelunumerossa 0800 183 183 (palveluajat vaihtelevat, tarkista internetistä). Vastaajina ovat Väestöliiton psykologit.

9.2 Mistä apua lasten kasvatuksen ja kehityksen pulmiin?

9.2.1 Lastenneuvola

Oma lastenneuvola on luonteva paikka keskustella kasvatukseen ja lasten kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Lastenneuvolasta saat myös lisätietoa terveyskeskuksen erityispalveluista kuten puheterapiasta, toimintaterapiasta ja psykologin palveluista.

9.2.2 Koulu ja päiväkoti

Koulu ja päiväkoti ovat lapsen lähipalveluja, jotka tukevat sinua myös lapsen kasvun ja kehityksen kysymyksissä. Hyvä yhteistyö ja tiedonkulku koulun/päivähoitopaikan kanssa on tärkeää, jotta lapsen päivä sujuisi hyvin. Vanhemmat ovat omien lastensa parhaita asiantuntijoita, mutta lapset saattavat kodin ulkopuolella toimia toisin kuin olemme kotona tottuneet. Esimerkiksi kiusaaminen on asia, joka tulee aina selvittää.

9.2.3 Lastensuojelu

Lastensuojelun tehtävät kuuluvat kunnan sosiaalitoimen työhön. Lastensuojelulain mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä etusija erityiseen suojeluun. Nämä seikat pyritään turvaamaan vaikuttamalla yleisiin kasvuoloihin, tukemalla huoltajia lasten kasvatuksessa sekä antamalla yksilökohtaista tukea ja tukitoimia.

Perhettä ja lasta/nuorta tuetaan ensisijaisesti avoimuollollisin keinoin eli annetaan riittävää tukea, jotta perhe jaksaa ja pystyy omin voimin eteenpäin. Näitä tukitoimia ovat mm. sosiaalityöntekijän tapaamiset, kotipalvelu ja perhetyöntekijän palvelut, päivähoito, taloudellinen tuki, lasten harrastusten tuki, tukiperhetoiminta ja kesäleirit.

Monikkoperheen sosiaaliopas 2011

Apua kannattaa pyytää rohkeasti, sillä sosiaalityössä on monipuoliset keinot auttaa perhettä kriisivaiheen yli. Mikäli perhe tarvitsee erityistason palveluja kuten esimerkiksi perheneuvolaa, sosiaalityöntekijä ohjaa perheen palvelun piiriin tai perhe voi myös oma-aloitteisesti hakeutua erityispalveluihin.

Huostaanotto ja lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolella on viimesijainen ja harvinainen toimenpide siinä tilanteessa, kun avohuollolliset tukitoimet eivät ole auttaneet ja lapsen tilanne on niin vakava, että huostaanotolle ei ole vaihtoehtoja. Myös murrosikäisen kriiseissä saatetaan tarvita lastensuojelun palveluita.

Kaikilla viranomaisilla on velvollisuus ilmoittaa lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta tai nuoresta sosiaalitoimistoon silloin kun omat keinot eivät riitä lapsen tukemiseen, jotta lapsen kehitys ei vaarantuisi. Ilmoituksen voi tehdä myös kuka tahansa, joka havaitsee lapsen ahdingon.

9.2.4 Perheneuvola

Perheneuvolasta saa asiantuntija-apua lasten kasvun ja kehityksen erityiskysymyksiin. Lasten oppimisvaikeudet, sopeutumisongelmat, tunne-elämän ongelmat ja psykosomaattiset oireet ovat tavallisimpia perheneuvolassa ratkottavia lasten ongelmia. Perheterapiaan voi osallistua koko perhe tai lapselle voidaan järjestää omaa hoitoa tai terapiaa. Perheneuvola toimii tarvittaessa yhteistyössä päivähoiton, koulun, sosiaalitoimiston tai lastenneuvolan kanssa. Yhteistyöstä sovitaan kuitenkin aina ensin perheen kanssa.

9.2.5 Järjestöt

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ylläpitää vanhempainpuhelinta (0600 - 12277, 0,08 euroa / min.+ pvm), vanhempainnetin kirjepalvelua (www.mll.fi), lasten ja nuorten puhelinta (116 111, maksuton, ma - pe klo 14-20 ja la -su klo 17-20) sekä nuorten nettiä (www.mll.fi/nuortennetti/).

Väestöliitolla toimii puhelinneuvonta. Jätä soittopyyntö numeroon 040 180 1500. Neuvontaa annetaan odotusaikaan ja pikkulapsiperheiden arkeen liittyvissä kysymyksissä. Kysymyksen voi lähettää myös sähköpostitse osoitteeseen [perheverkko\(at\)vaestoliitto.fi](mailto:perheverkko(at)vaestoliitto.fi).

9.3 Ero edessä – miten järjestetään lasten asiat

9.3.1 Puhu lapsen kanssa

Ero on koettelevimpia asioita ihmisen elämässä. Myös lapsi suree eroa. Häntä ei pitäisi jättää yksin huolineen. Elleivät vanhemmat omilta murheiltaan jaksa riittävästi tukea lasta on siihen hyvä pyytää tuttua aikuista tai hakea ammattiapua esimerkiksi perheneuvolasta. On hyvä muistaa, että lapsen huollosta ja tapaamisasioista käytävät riidat vahingoittavat lasta enemmän kuin ero sinänsä. Vaikka puoliset eroavat toisistaan, he eivät eroa lapsesta. Lasta ei pitäisi asettaa valintatilanteeseen ”äiti vai isä?”.

Vanhemmat ovat oman elämänsä asiantuntijoita. Erotilanteessa kukaan ei tee päätöksiä vanhempien puolesta jos he pääsevät yksimielisyyteen. Ero vie voimia ja siihen liittyvien tunteiden läpikäyminen on raskasta. Hyvin hoidettu ero kantaa kuitenkin tulevaisuuteen.

Lapsen liittyen eron yhteydessä joudutaan pohtimaan mm. miten lapsen huolto järjestetään, missä lapsi asuu ja miten hän tapaa erossa asuvaa vanhempansa. Lisäksi pohditaan sitä, miten vanhemmat järjestävät lapsen elatuksen.

9.3.2 Lapsen huolto

Lapsen huolto voi olla eron jälkeen molemmilla vanhemmilla yhteisesti (yhteishuolto) tai vain toisella vanhemmalla (yksinhuolto). Jos vanhemmat ovat yksimielisiä huollosta he voivat tehdä asiasta sopimuksen, jonka lapsen kotikunnan sosiaalitoimisto vahvistaa. Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen, voi huoltopäätöstä pyytää tuomioistuimelta. Ennen päätöksentekoa tuomioistuin pyytää yleensä sosiaalilautakunnalta selvityksen.

9.3.3 Asuminen

Mahdollisesta yhteishuollosta huolimatta on suositeltavaa, että lapsella on pysyvä koti jommankumman vanhemman luona. Asuinpaikka voi myös vaihtua lapsen kasvaessa. Asuinpaikkaa mietittäessä on hyvä pohtia mm:

Kumpaan vanhempaan lapsi on tottunut turvaamaan?

Kumpi vanhempi turvaa parhaiten lapsen yhteydet sukulaisiin ja ystäviin sekä toiseen vanhempaan?

Miten lapsen arki (hoitaminen, ruokailu, vaatetus yms.) sujuu?

Miten vanhempien työ mahdollistaa lapsesta huolehtimisen?

Miten päivähoito ja koulunkäynti järjestetään?

9.3.4 Tapaamisoikeus

Lapsella on oikeus eron jälkeenkin tavata molempia vanhempia ja säilyttää suhteet molempiin ja molempien vanhempien tulee auttaa yhteydenpidon säilymisessä. On tärkeää, että vanhemmat tapaavat lasta lupausten mukaan. Lapsen oma mielipide on otettava huomioon jos hän vastustaa jommankumman vanhemman tapaamista tai olemista hänen luonaan. Yli 12-vuotiaan kohdalla ei tapaamisia toteuteta vastoin lapsen tahtoa. Tapaamisista on hyvä sopia tarkasti, koska se ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä myöhemmin. Sopimus voi olla määräaikainen, sillä tilanteet muuttuvat lapsen iän myötä.

Mikäli vanhemmalla on vaikeuksia toteuttaa tapaamisia, hän voi tiedustella lapsen kotikunnan sosiaalitoimistosta mahdollisuuksia tapaamispaikan järjestämiseen.

9.3.5 Lapsen elatus

Molempien vanhempien on osallistuttava lapsen elatukseen kykyjensä mukaan. Erillään asuva vanhempi maksaa kykyjensä mukaan rahallisen elatusavun. Se on tarkoitettu lapsen tarpeisiin, mutta huoltaja määrää sen käytöstä lapsen alaikäisyyden vuoksi. Elatuksesta voidaan päättää sopimuksella sosiaalitoimistossa tai se voidaan vahvistaa tuomioistuimessa.

Oikeusministeriön työryhmä antoi v.2006 mietinnössään ohjeet viranomaisten käyttöön elatusavun suuruuden arviointiin. Määrittelyssä lähtökohtana on arvioida lapsen kulut.

Työryhmä ehdottaa, että alle kouluikäisen yleisten kustannusten määrä on 274 euroa, 7-12-vuotiaan 318 euroa ja 13–17-vuotiaan 428 euroa/kk (indeksitarkistus tehty vuoden 2011 alusta). Lisäksi lapsen kuluja ovat ohjeessa osoitettu osuus asumiskuluista, päivähoitomaksut, koulutuskulut, erityisten harrastusten kulut ja eräät muut kulut. Luonapidosta aiheutuvista kuluista tehtävä vähennys on porrastettu lapsen iän ja luonapidon pituuden mukaisesti.

Ohjeen mukaan laskettuna elatusavun suuruus saataisiin jakamalla lapsen elatuksen tarve vanhempien kesken heidän elatuskykynsä mukaisessa suhteessa. Ohjeisiin kannattaa tarvittaessa tutustua tarkemmin Internet-osoitteessa <http://www.om.fi/omju20072.htm>. Erovanhempi vastaa elatuksesta vain enintään elatuskykynsä mukaisella määrällä. Sopimusta voidaan myöhemmin muuttaa, ohjeessa ehdotetun mukaan jos uusi elatusavun määrä poikkeaa aiemmin vahvistetusta vähintään 15 %. Jos elatusvelvollinen ei maksa elatusapua, on lapselle mahdollisuus tietyin edellytyksin saada kunnalta elatustukea (vuonna 2011 142,86 euroa/kk). Elatustuen hoitaa Kela. Kela voi maksaa elatustukena erotuksen, mikäli elatusapu on kunnallista elatustukea alhaisempi.

9.3.6 Järjestöt eroperheen tukena

Yksinhuoltajuuteen liittyvissä kysymyksissä voi saada apua, tietoa ja tukea *Yhden vanhemman perheiden liitosta*, jolla on jäseninä eri puolilla Suomea toimivia yksinhuoltajayhdistyksiä. Lisätietoa www.yvpl.fi.

Elatusvelvollisten *järjestö Elatusvelvollisten liitto ry* tarjoaa paikallisten jäsenyhdistystensä tukea, tapaamispaikka Hulivilin Helsingissä, puhelinneuvontaa numerossa 050 5146896, www.elatusvelvolliset.fi.

Suomen Uusperheellisten liitto ry on uusperheiden yhteistoimintajärjestö, jolla on paikallisyhdistyksiä sekä mm. neuvontapalvelu, nettikeskustelufoorumi ja lakiasioiden palveleva puhelin. Lisätietoa: p. 02 250 2503, www.supli.fi.

Lastensuojelun Keskusliitto toimii yhteiskuntapoliittisena vaikuttajan lapsia koskevassa päätöksenteossa. Neuvo tarjoaa maksuttomia palveluita eronneilla ja eroamassa oleville vanhemmille. Neuvo tarjoaa ryhmämuotoisia vertaistukeen pohjautuvia palveluita. Lisätietoja <http://www.eroneuvo.fi/>.

10. YHTEISÖT PERHEEN TUKENA

10.1 Tietoa monikkoudesta ja vertaistukea

Suomen Monikkoperheet ry tarjoaa kaksosten, kolmosten ja nelosten perheiden monikkoasioissa neuvontaa ja muuta asiantuntija-apua, edunvalvontaa, monikkomateriaalia ja monikkotuotteita. Toimisto sijaitsee Jyväskylässä, puh. 050 435 9004.

Suomen Monikkoperheet ry on kattojärjestö 17 paikalliselle monikkoperheyhdistykselle. Yhdistysten yhteystiedot löydät Internet-osoitteesta www.suomenmonikkoperheet.fi.

Suomen Kolmosperheet ry toimii kolmosperheiden yhteydenpito- ja edunvalvontakanavana sekä kerää ja jakaa tietoa kolmosista. Lisätietoa p. 050 3086 487.

10.2 Hoitoapua kotiin

Monikkoperheen sosiaaliopas 2011

Maksullista palvelua tarjoavat yksityiset yritykset ja järjestöistä mm. *Mannerheimin lastensuojeluliitto* ja *4H-yhdistys* (sekä pääkaupunkiseudulla ja ympäristökunnissa *Väestöliiton Kotisisar Oy*).

Voit myös selvittää mahdollisuuksia perustaa tai liittyä hoitoapu/siivousrinkiin, joka palkkaa yhteisesti työntekijän. Jos työllistettävä työntekijä on työtön työnhakija, voit tiedustella Kelasta, työvoimatoimistosta ja kunnastasi onko työllistämiseen mahdollista saada erityistä tukea. Kysy tarkkaan tukiehdot ennen aloittamista. Lisätietoja saat *työ- ja elinkeinotoimistosta* ja Kelasta.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tai kotitalousalan *oppilaitoksesta* voit kysyä opiskelijaharjoittelijaa käytännön opintojaksolle. Monikkoperheyhdistykselläsi saattaa olla yhteistyötä oppilaitoksen kanssa. Tiedustelu ja tietojen jättäminen kannattaa tehdä jo varhaisessa vaiheessa.

10.3 Apua taloudellisissa vaikeuksissa

Seurakunnan diakoniatyö tai *Suomen Punainen Risti* voi antaa tilapäistä taloudellista apua odottamattoman kriisin kohdatessa.

Ylivelkaantunut voi kysyä apua *Takuu - Säätöistä*. Velkalinja p. 0800 9 8009 antaa maksutonta puhelinneuvontaa maksuvaikeuksiin ja velkojen järjestelykeinoihin liittyvissä kysymyksissä. Kysy lisää myös sen takaamasta järjestelyluotosta, jolla velat maksetaan kertasuorituksena velkojille ja lyhennetään vain yhtä lainaa.

10.4 Tuetut lomat

Lomailu on kallista ja perheen kanssa matkustaessa saattaa olla miellyttävämpää viettää loma yhdessä paikassa. Suomessa toimii useita *Raha-automaattiyhdistyksen* tuella tuettuja lomiam järjestäviä lomajärjestöjä, mm. Solaris- Lomat ry, Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry, Kotien puolesta Keskusliitto, Lomakotien Liitto, Lomaliitto, Perhelomat ry ja Lomayhtymä. Ne myöntävät edullisia, yleensä 5 vuorokauden pituisia lomajaksoja erilaisissa lomakohteissa ympäri Suomen. Hinta on huomattavasti normaalihintaa alhaisempi ja yleensä lomaan sisältyy täysihoito. Valinnan tekee lomajärjestö RAY:n antamien ohjeiden mukaan. Joissain lomissa myös isovanhemmat voivat hakea perheen mukaan, tällöin kaikkien lomalle lähtijöiden tulee täyttää RAY:n asettamat ehdot. Lisätietoja: www.lomajarjestot.fi.

Hakemukseen tulee aina täyttää myös perustelut, sillä lomalaiset valitaan sosiaalisiin perustein. Lomaa kannattaa hakea, sillä esimerkiksi molempien vanhempien työssäkäynti ei estä loman saantia vaan perheen kokonaistilanne ratkaisee. Kysy myös ammattiliittosi lomatoiminnasta.

Suomen Monikkoperheet ry tekee yhteistyötä lomajärjestöjen kanssa erityisten monikkolomien järjestämiseksi. Jos haet monikkolomaa voit hakea samalla lomakkeella myös muita, vaihtoehtoisia saman järjestön lomiam. Lisätietoja www.suomenmonikkoperheet.fi, josta löytyy myös linkkejä lomajärjestöjen omille sivuille.

10.5 Auttavat puhelimet

Auttavia puhelimia / palvelevia puhelimia on lukuisia niin alueellisia kuin valtakunnallisiakin. Yhteystietoja löydät helposti mm. Internetin hakupalvelun kautta. Esimerkkejä puhelimista:

Kirkon ylläpitämä **Palveleva puhelin** tarjoaa mahdollisuuden purkaa mieltä painavia asioita puhelimitse. Palvelevan puhelimen numero on kaikkialla Suomessa **01019-0071 suomenkielisille ja 01019-0072 ruotsinkielisille** *Naisten Linja* on valtakunnallinen, maksuton puhelinlinja numerossa 0800 02400. Neuvontaa ja tukea tytöille ja naisille, jotka kokevat väkivaltaa, uhkaa tai pelkoa.

Suomen Mielenterveysseuralla on valtakunnallinen kriisipuhelin on **01019 5202**.

11. MUUTA

11.1 Tilapäinen hoitovapaa

Tilapäinen hoitovapaa tarkoittaa oikeutta jäädä työstä kotiin 1-4 työpäiväksi alle 10-vuotiaan äkillisesti sairastuessa siltä osin kuin poissaolo on välttämätöntä lapsen hoidon järjestämiseksi tai lapsen hoitamiseksi. Työnantaja ei ole velvollinen maksamaan tilapäisen hoitovapaan ajalta palkkaa. Useissa työehtosopimuksissa poissaolo-oikeus on kuitenkin määritelty ainakin osittain palkalliseksi.

11.2 Verotus

Erilaisten verotuksen kautta saatavien vähennysten mahdollisuus kannattaa selvittää. Voit hakea *veronmaksukyvyyn alentumisvähennystä* jos veronmaksukyky on alentunut esim. elatusvelvollisuuden, pitkäaikaistyöttömyyden ja korkeiden sairauskustannusten vuoksi. Vähennys on harkinnanvarainen. Jos veronmaksukyvyyn alentumisvähennys vaaditaan pelkästään sairauskulujen perusteella, omien ja perheenjäsenten yhteen laskettujen sairauskulujen on oltava vähintään 700 euroa. Niiden on oltava vähintään 10 % verovelvollisen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen yhteismäärästä. Vähennys on harkinnanvarainen, vaikka nämä ehdot täytyisivätkin. Vähennys on enintään 1400 euroa. Muista myös elatusapua maksavan *elatusvelvollisuusvähennys*.

Mikäli palkkaat apua kotiin kodin töihin, voit hyödyntää verotuksessa *kotitalousvähennyksen*. Sen saa tavanomaisesta kotitalous-, hoiva- ja hoitotyöstä sekä asunnon ja vapaa-ajan asunnon kunnossapito- ja perusparannustyöstä. Kotitalousvähennyksenä voi verotuksessa **vuonna 2011** vähentää maksamasi palkan sivukulut ja lisäksi itse palkasta vielä 10 %. Ennakkoperintärekisteriin merkityn yrityksen tai yrittäjän arvonlisäverollisesta työkorvauksesta tai yleishyödylliselle yhteisölle tavanomaisesta kotitaloustyöstä tai hoiva- ja hoitotyöstä maksetusta työkorvauksesta voit vähentää 60 %. Enimmäismäärä on 3000 euroa vuodessa ja omavastuu 100 euroa. Molemmat puoliset voivat tehdä oman vähennyksen. Lisätietoa www.vero.fi ja verotoimistot. Kotitalousvähennystä ei saa samaan työhön, johon on jo myönnetty esim. lasten kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea.

Käytetyt lähteet:

www.elatusvelvolliset.fi

www.ensijaturvakotienliitto.fi

www.katajary.fi

www.kela.fi

www.mielenterveysseura.fi

www.mll.fi

Luotola Juhani, Syöpää sairastavan lapsen sosiaaliopas 2011

http://www.sylva.fi/fi/Syopaa_sairastavan_lapsen_sosiaaliopas_2011.pdf

<http://www.om.fi/omju20072.htm>

Oikeusministeriön työryhmämietintö 2006:10. Lapsen elatusavun suuruuden arvioiminen
Oikeusministeriö, Helsinki

<http://www.om.fi/omju20072.htm>

www.stm.fi

www.supli.fi

www.vaestoliitto.fi

www.vero.fi

www.yvpl.fi

Otan mielelläni vastaan palautetta / parannusehdotuksia tästä oppaasta sähköpostiosoitteeseen toiminnanjohtaja(at)suomenmonikkoperheet.fi.

Suomen Monikkoperheet ry ei vastaa mahdollisista virheellisistä tiedoista.